

ELIZA VOORZEGT SAMARIA'S VER-
LOSSING EN HET OORDEEL VAN
EEN SPOTTENDEN HOOFDTMAN.

II KONING. VII: 1-9. enz.

*Doe zeide Eliza; Hooret het woord des HEEREN: Zo
zeid de HEERE, Morgen ontrent dezen tyd zal eene mate
meelbloeme [verkogt] worden voor eenen sikel, ende twee
maten gerste voor eenen sikel, in de poorte van Samaria.
Maar een Hoofdtman, op wiens hand de Koning leende,
antwoordde den man Gods, ende zeide; Ziet, zo de
HEERE vensteren in den hemel maakte, zoude die zake
[kunnen] geschieden? Ende hy zeide; Ziet, gy zult het
met uwe ogen zien, dog daar van niet eten. Daar wa-
ren nu vier melaatsche mannen voor de deure der poorte:
die zeiden, d'een tot den anderen; Wat blyven wy hier,
tot dat wy sterven? Indien wy zeggen, Laat ons in de
stad komen, zo is de honger in de stad, ende wy zullen
daar sterven, ende indien wy hier blyven, wy zullen ook
sterven: nu dan komt, ende laat ons in 't leger der Sy-
riërs vallen; indien zy ons laten leven, wy zullen leven,
ende indien zy ons dooden, wy zullen maar sterven.
Ende zy stonden op in de schemeringe, om in 't leger der
Syriërs te komen: Doe zy aan het uiterste van 't leger der
Syriërs quamen, ziet, doe en was daar niemand. Want
de Heere hadde het heir der Syriërs doen hooren een geluit
van wagenen, ende een geluit van peerden, het geluit
eener grooter heirkragt; zo datze zeiden d'een tot den an-
deren, Ziet, de Koning Israëls heeft tegen ons gehuurt de
Koningen der Hetbiten, ende de Koningen der Egyptena-
ren, om tegens ons te komen. Derhalven hadden zy zig
opge-*

opgemaakt, ende waren in de schemeringe gevloeden, ende hadden hare tenten gelaten, ende hare peerden, ende hare ezelen, het leger gelyk als 't was, ende waren gevloeden om hares levens wille. Als nu deze melaatsche aan 't uiterste des legers quamen, zo gingen zy in eene tente, ende aten, ende dronken, ende namen van daar zilver, ende goud, ende kleederen, ende gingen henen, ende verbergden het: daar na keerden zy weder, ende quamen in eene andere tente, namen van daar ook, ende gingen henen, ende verbergden het. Doe zeiden zy d'een tot den anderen; Wy en doen niet regt, deze dag is een dag van goede boodschap, ende wy zwijgen stille: Indien wy vertoeven tot den ligten morgen, zo zal ons de ongerechtigheid vinden: daarom nu, komt, laat ons gaan, ende [dit] den huize des Konings boodschappen. enz.

Deze stoffe is gepredikt op den jaarlyksen gedenkdag van Groningens verlossinge: den 28. Aug.

NAdrukkelyk is de tweevoudige uitspraak van den **INLEIDING.** Apostel. *Zo weet de Heere de godzalige uit de verzoeking te verlossen; en de onregtvaardige te bewaren tot den dag des oordeels, om gestraft te worden.* 2 Pet. 2: 9.

Dit hadde hy even voorheen beweezen uit de voorbeelden van Noë en Lot; en besluit hier uit, dat deze vervolgens Gods weg zoude zyn met de regtvaardige en de overtrederen, waar op de verstandige te letten Hof. 14: 10. hebben.

1. In hoedanige zware verzoeking en de godzalige mogen komen: Hy, wiens naam van ouds is *Verlosser*, zal uit kragt van zyne Getrouwheid hen niet laten verzogt worden boven vermogen; maar met de verzoeking ook uitkomst geven, en de verlossing Jakobs gebieden: want Hy zelve is hen een verberging: Hy behoed hen voor benauwtheid: Hy omringt hen met vrolyke gezangen van bevrydinge. *Die de bergen vast*

zet.

376 ELIZA VOORZEGT SAMARIA'S VERLOSSING.

zet door zyne kragt, omgord zynde met magt. Die het bruisen der zeën stilt, het bruisen van hare golven en het rumoer der volken. Gy doet de uitingen 's morgens en 's avonds juichen: word daarom de HEERE toegezongen: Psalm. 65: 7, 8, 9. Waar van de gansche 46te Psalm een uitnemende uitbreiding opgeeft.

2. Maar zo is het niet met de *onregtvaardige* en godvers. 10. *loze; die stout zyn, zig zelve behagen en de heerlykheden niet schroomen te lasteren:* zy worden wel bewaart, maar Rom. 9: 22. als vaten des toorns tot het verderf toebereid; om hier tot spiegels der Goddelyke wrake te worden gestelt; of namaals eeuwig te worden gestraft in den grooten dag des oordeels.

Zo betaamt het den HEERE hen te eeren die Hem 1 Sam. 2: eeren: maar die Hem versmaden zullen worden ligt ge- 9, 30. agt. Want Hy zal de voeten zyner gunstgenooten be- Pf. 1: 5, 6. waren: maar de godloze zullen zwygen in duisternisse.

Hebbenwe lust om deze tweeledige uitsprake nader bevestigt te zien; het word ons nadrukkelyk ver- toont in die geschiedenis, welke wy thans onder handen nemen, in den t'zamenhang met de vorige beschouwt.

t'ZAMEN- Samaria was in een zware verzoeking geraakt, door HANG. de benauwinge der Syriërs en een nypenden hongersnood. Dog de HEERE weet den godzaligen Eliza, met het overblyffel naar de verkiezing der genade, wonderbaar uit die benauwtheid te verlossen: maar den stouten Hooftman, die zig zelve behaagde en de hoogwaardige Heerlykheid lasterde, op een voorbeeldige wyze te straffen.

VERDEE- Tweeledig zal onze verhandeling zyn.

LING. I. Zullenwe de Voorzegging van Eliza openen aangaande de verlossing van Samaria, gehandhaaft tegen de inspraak van een spottenden Hooftman. vers. 1, 2.

II. De Vervulling beknopt aanwyzen uit het vervolg van het Kap. vers. 3-20.

Heb-

Hebbenwe in de voorgaande stoffe de wanhopige VERKLA-
taal van den godlozen Joram vernomen; als of het te RING VAN
vergeefs ware op den HEERE te wagten: de taal van het I. DEEL.
Eliza zal ons een aangenaamer vertoog geven; en aan-
wyzen, dat immers de HEERE goed is den genen die Ps. 73: 1.
Hem verwagten: overzulks dat het goed is, dat men Klaagl. 3:
hope en stille zy op het heil des HEEREN: Die raad 25, 26.
weet te schaffen, daar alle andere raad uit heeft.

Doe zeide Eliza: Hoort des HEEREN woord. vers. 1.

Hy richt zyne aansprake tot de Oudste die by hem Kanttek.
verzameld waren; tot den Bode die van den Koning
gezonden was, en inzonderheid tot den Koning zel- Kap. 6:
ven, die zynen bode aanstonds was nagevolgt: immers 32, 33.
dat deze taal den Koning allernaast betrof, blykt dui-
delyk uit het vervolg: vers. 17, 18.

Deze vermaand hy, om *het woord des HEEREN te*
hooren. Zo belooft hy hen te zullen spreken van een
zake van het uiterste gewigte en aanbelang voor hen;
en wekt hen uit dien hoofde tot aandacht en eerbiedig-
heid op; om met een open oore en onderwerpelyk her-
te zyne aankondiging te ontfangen, niet als een men-
schen woord, maar als het woord van den levendi-
gen God.

En te regt vorderd Eliza dit van hen; dewyl de
Profeeten al lang geklaagt hadden; dat het gros van
Israël gene ooren hadde om te hooren nog een hert om Deut. 29: 4.
te verstaan; maar geworden was als een dove adder, Jef. 6: 9, 10.
welke haar oor toestopt, datze niet hoore naar de stem Ps. 58: 6.
des beleezers. Inzonderheid was die vermaning hier
zeer gepast; omdat de tyden zo duister waren, de Ko-
ning door woede en wanhope ontroert, en het hert
van de Oudste door benauwtheid als toegekneepen was,
genen weg ten uitkomst ziende. 't Is dan, als ofwe
Eliza met den Profeet hooren spreken: *Hoort gy dove, Jef. 42: 18.*
en aanschouwt gy blinde, om te zien.

Den weg dus tot een eerbiedige aandacht hebbende gebaant, opend hy den inhoud van des HEEREN woord: *Zo zegt Jehova*, Die groot is van raad en magtig van daad en voor Wien geene dingen te wonderbaar zyn; de ware, enige en onveranderlyke God; Die maar spreekt, en 't is 'er; Die maar gebied, en het staat 'er. Die, schoon van het afvallig Israël te schandelyk verworpen, evenwel zig nog de zaak van die elendige aantrekt; om die afvallige te overtuigen, zyne kinderen te verlossen, de agtbaarheid van zynen Profet te handhaaven, en zynen Naam aan vrienden en vyanden te verheerlyken. Deze spreekt:

Morgen omtrent dezen tyd zal een mate meelbloeme [verkegt] worden voor eenen sikel, en twee maten gerste voor eenen sikel in de poorte van Samaria. Eliza houd zig niet op, met den Koning te bestraffen over zyne woede tegen hem, of wegens de wanhopige taal, die hy uitgeslagen hadde: maar beantwoord die verongelyking, den HEERE en zynen Gezante aangedaan, met een aangename belofte; om dien wanhopigen wreedaart te overtuigen, en de verflagene op te beuren.

De Belofte, die hy van des HEEREN wege doet, behelst den Tyd en de Volkomenheid van hunne verlossinge.

De Tyd word dus aangewezen: *Morgen omtrent dezen tyd*: derhalven binnen een etmaal zoude dit wonder geschieden: daar 's avonds het geweene vernagtte, zoude des morgens de stem des gejuichs worden gehoord, en na een stikdonkeren nagt een aangename dageraad aanlichten: want God zoude hen helpen in het aanbreeken des morgenstonds. Byna gelyk Moses het benauwd Israël bemoedigde: *Vreeft niet, staat vast en ziet het heil des HEEREN, dat Hy heden aan u doen zal; want de Egyptenaars, die gy heden gezien hebt, zult gy niet weder zien in eeuwigheid.* De HEERE zal voor u stryden,

den, en gy zult stille zyn. En dit wierd in dezelve morgenwake uitgevoert; gelyk men kan nazien: Exod. 14: 13, 14, 24.

De Volkomenheid van hunne verlossinge toond Eliza aan, uit den geringen prys der eetwaren in Samaria: want daar nu een *ezels kop* voor 80 zilverlingen en een klein maatje van het uitschot der boonen, *duivendrek* Kap. 6: 25. genaamt, voor 5 zilverlingen verkogt wierde; zoude des anderen daags een *mate meelbloeme* [verkogt] worden voor eenen sikel en twee maten gerste voor eenen sikel in de poorte van Samaria; zynde niet alleen de plaats des gerigts, maar ook een merkt-plaats voor de gaande en komende. Zo schielyk zoude verbodene, veragte en onreine spyze door het beste voedsel worden vervangen en alles by uitstek goed koop zyn. Welke eene proeve genoeg was, om hen te overreeden; dat niet alleen de belegering zoude opgebroken, maar ook de hongersnood in overvloed worden afgewisselt.

Hoe zeker nu ook deze belofte was, als van Jehova zelve geschied; en hoe aangenaam die den Koning mogte voorkomen; welke, naar Josefus aantekening, zig daar over met de zyne geweldig verheugde; vind men egter onder hen een Spotter, die hier tegen godslasterlyk durft inleggen: dit word verhaalt vers. 2. *Maar een Hooftman, op wiens hand de Koning leunde, antwoordde den Man Gods, enz.*

Of die *Hooftman* de bode geweest zy, welken de Koning gezonden hadde om Eliza's hooft weg te nemen, kan men niet bepalen. Dit blykt; dat hy een man van aanzien was, een van de voornaamste Amptenaaren of Krygs-hoofden, dewyl de Koning gewoon was op zyne hand te leunen, volgens de gewoonte van de Prinsen Kap. 5: 18. voorheenen ingezien. Inzonderheid draagt hy hier het merkteken van een godlozen mensche, een lasteraar en spotter; en derhalven zeer wel passende aan het hof van

den godlozen Joram: want de godloze draven rontom,
 Pf. 12: 9. wanneer de snoodste van de menschen kinderen ver-
 Spr. 29: 12. hoogt worden, en geeft een Heerscher op leugentale
 agt, alle zyne dienaars zyn godloze. O! hoe ongeluk-
 kig is een land, daar ondeugende Vorsten op der zulker
 hand plegen te leunen!

Zyne spraak maakt hem nader openbaar: want hy
antwoordde den Man Gods, zonder gevraagd te zyn, *en*
zeide, Ziet, zo de HEERE vensteren in den hemel maakte,
 zoude die zaak [konnen] geschieden? om met zulk een ver-
 metele taale den Profeet te bespotten en de onmogelyk-
 heid van deze belofte aan te toonen.

Wy vinden hier het zelve grondwoord, 't welk Gen.
 7: 11. en kap. 8: 2. door *sluizen* des hemels vertaalt
 word; dog Mal. 3: 10. gelyk ook hier, door *vensteren*
 des hemels: en uit vergelykinge van die plaatsen blykt
 het; dat men daar door als openingen in den hemel te
 verstaan heeft; waar door de HEERE verbeeld word
 neder te zien; om zyne oordeelen of zegeningen, als
 uit geopende sluizen, op der menschen kinderen neder
 te zenden: in den laatsten zin komt het voor, in de
 gemelde plaatse; Mal. 3: 10. *Beproeft My nu daar in,*
zegt de HEERE der heirscharen; of Ik u niet opdoen zal
de vensteren des hemels en u zegen afgieten; zodat 'er gene
[schuuren] genoeg wezen zullen: daar een duidelyke toe-
 speeling is op de geopende wolken; waar uit de re-
 gen nederdaald, tot een overvloedige vrugtbaarmaking
 van het land.

In zulk een zin moet het ook hier worden op-
 gevat: zodat de Hooftman wil zeggen: „Byaldien
 men begrypen konde, dat 'er veele koorn-schuuren
 in den hemel waren, en de HEERE deszelfs ven-
 steren, als zo veele sluizen, wyd open zette, om
 door dezelve koorn en meel in groten overvloed, als
 een plasregen, uit te storten; het zoude egter onmo-
 gelyk

gelyk zyn, dat deze belofte van Eliza konde vervult worden. „

En zo tast hy met deze tale niet alleen den Profet Eliza in zyne waardigheid aan, als of hy den Koning en de Oudste met ydele beloften paaide: maar lasterd Pf. 10: 3, 4. God zelve, daar hy opwaard ziet, ongevoelig onder Jef. 8: 21. zyne drukkende plagen, en zig verhardende tegen den Op. 16: 21. aangeboden zegen: als of het den Almagtigen onmogelyk ware, binnen een etmaal den overvloed in Samaria te brengen: daar Hy voorheenen het brood uit den Ex. 16: 4. hemel geregend hadde, het heir van Israël 40 jaaren in de woestyne met Manna dag aan den dag gevoed; en Zig reeds door Eliza in het midden van Israël door gene mindere wonderen verheerlykt hadde. Zo dwaald die godloze schrikkelyk en lasterlyk, niet wetende de Schriften nog de kracht Gods. Word den godlozen Matt. 22: 29. genade beweezen, hy leerd gene gerechtigheid, hy dryft Jef. 26: 10. onregt, en ziet de hoogheid des HEEREN niet aan.

Ondertusschen kan men niet lochenen; dat de overblyffels van zulk een ongelove wel eens in godvrugtige ziet boven gevonden worden; gelyk Mofes zelve en Filippus een kap. 4: 47. foortgelyke taal uitsloegen. Dog dit was in hen een Num. 11: 21. zwakheid; maar in dezen Hooftman een godslastering: Joh. 6: 7. en de HEERE, Die het hert beproeft, weet dit nauwkeurig te onderscheiden.

Geen wonder dan; dat Eliza, door den Geest gedreeven, hem den dag van Gods wrake aankondigd: want hy zeide: *ziet, gy zult het met uwe oogen zien; dog daar van niet eeten.*

Zo zoude hem het gezigte hier van worden vergund, maar niet het gebruik: want daar het hem niet lustte, door het ooge des geloofs de waarheid van Eliza's godspraake te aanschouwen en te omhelzen; zoude hy het willens of onwillens met de oogen des lichaams moeten aanzien; maar tot zyn oordeel; dewyl hy daar van

382 ELIZA VOORZEGT SAMARIA'S VERLOSSING.

niets nuttigen zoude: 't welk insluit, dat hy van honger zoude sterven, of door een geweldige dood worden weggenomen, om de straffe van zyne godslasteringe te ontfangen.

En dit kondigd hem Eliza aan; niet uit een byzonderen haat, nog uit een bitter gemoed, door onreine wraakzugt aangedreeven; maar door een byzondere drift des H. Geests, en als een Profet des Allerhoogsten: opdat niemand zulks daar na aan het bloot geval mogte toeschryven; maar Gods vinger hier in bemerken: Wiens heerlykheid daar aan gelegen lag; dat 'er een doorlugtige spiegel der Goddelyke wrake wierde opgehangen voor het ooge van alle versmaaders van God en het woord der Profeten: aangezien gene zonde God meer vertoornd, dan de lastering van zynen

Lev. 24: 16. Name; waarom Hy ook dezelve met de dood te straffen bevolen heeft.

II. DEEL. Gelyk nu de HEERE waaragtig is, beide in zyne VERVUL- Beloften en Bedreigingen: zo is ook de eene en andere LING. Voorzegging van Eliza stiptelyk vervult. Dit word uitvoerig in 't vervolg van dit Kap. verhaald: waar vanwe de byzonderheden maar met een woord melden.

vs. 3-5. De eerste ontdekking van de opgebroke ne beleegeringe geschiedde door vier melaatse mannen, welke de Samaritaanen buiten de poorte gesloten hadden, naar de wet; Levit. 13: 46. Daar zy nogtans een veel schandelyker melaatsheid binnen hunne poorten herbergden; de afgodery en beeldendienst: vertonende hier in den aart der huichelaaren, die de mugge uitzygen en den

Matt. 23: kemel doorzwellen; het buitenste van den drinkbeker 23-27. en schotel reinigen; maar van binnen vol roof en onmatigheid zyn.

Deze vier melaatse, vreezende van honger te zullen sterven, besluiten, na onderlinge raadpleeging, zig aan de Syriërs op genade of ongenade over te geven en in

in hun leger te vallen. Dog komende met de schemeringe in de legerplaats vindenze niemand. In welk hun gedrag wel iet berispelyks kan opgemerkt worden; maar vooral Gods vinger moet worden gezien, welke zulke veragte menschen tot Evangeli-boden wil verwaardigen.

Het Middel om de beleegering op te slaan was zonderling. *Want de Heere hadde het heir der Syriërs doen hooren een geluid van wagenen en een geluid van paarden, het geluid van een grote heirkragt:* waar door de Syriërs, plotselyk met grote vreeze aangegreepen en gejaagt door het geruisch van een gedreven blad, alles verlieten, en henen vloden om hunnes levens wille. vs. 6, 7. Lev. 26: 36.

Dat 'er waarlyk zulk een gedruis in de ooren der Syriërs gekomen zy, blykt uit het eenvoudig verhaal: maar het wierde niet verwekt door gehuurde legers van *Hethiten en Egyptenaaren*, gelyk de Syriërs waanden; maar van de heilige Engelen, die als vuurige paarden en wagenen rontom Eliza aan zynen knegt voorheenen by Dothan vertoont wierden; en waar uit op nieuw bleek; dat Zy die met hen waren, meerder en sterker waren, dan die by de vyanden waren. Polus. Kap. 6: 16, 17.

Zo weet de HEERE, in buitengewone wegen van zyne Voorzienigheid, de vyanden van zyn volk in een oogenblik te verdryven: 't zy dan dat Hy hen, met vreeze bevangen, in de wateren versmoore, gelyk Fa-Exod. 14: 24-27. rao met zyn heir: het zy dat Hy hen met verschrikkingen en hagelsteen en sla, gelyk de Kanaäniten: het zy Hy hen op het geklank der bazuine doe schreeuwen en vlieden, gelyk de Midianiten ten dage van Gideon: Jof. 10: 10, 11. het zy Hy hen doode door zynen Engel, gelyk het heir van Sanherib: het zy dat Hy hen door Hemel-heirschaaren, als kaf en rook door den wind, verdryve. 2 Kon. 19: 35. Pf. 35: 5, 6. En dit was hier zeer gepast: de Syriërs, die ydele goden dienden, worden door een ydelen schrik voor gehuurde

384 ELIZA VOORZEGT SAMARIA'S VERLOSSING.

huurde heirlegers verdreeven. Waar in men eniger mate de vervulling kan zien van Gods belofte, Levit. 26: 8.

vs. 8-11.

De Melaatse ondertuffchen, in een tente der Syriërs hun hert met eeten en drinken hebbende opgehaald; en het kostelykste, dat hen voor handen quam, hebbende geplundert en verborgen; beginnen te begrypen, dat zy zig aan een grote ongerechtigheid zouden schuldig maken; byaldienze zulk een goede boodschap niet aan het huis van den Koning verkondigden. Dies komenze en roepen tot den poortier van de Stad; dat zy de legerplaats der Syriërs van menschen ontbloot hadden gevonden, die alles hadden agtergelaten: waar door de zaak tot kennis van Joram komt.

vs. 12-15.

Maar de Koning opgestaan, en ongelovig aan Eliza's woorden, opend zyn vermoeden aan zyne knechten; dat 'er ligtelyk een adder onder het gras schuilde, en dat zulks een krygslift van de Syriërs was; om het hongerig volk uit de Stad te lokken, en dan hen en de Stad te overvallen. Maar op den raad van eenen zynner knechten zend hy twee verspieters uit; om te vernemen, wat 'er van die zake ware: welke het leger der Syriërs tot aan de Jordane navolgen, vindende wel den weg met allerlei gereedschap vervuld, 't welk de Syriërs in die haastige vlugt hadden weggeworpen; maar zy vinden gene vyanden: 't geen zy den Koning boodschappen.

vs. 16.

De tyding van de Melaatse eerst gebragt, dus waargtig zynde bevonden, en de uittogt veilig; *ging het volk uit en beroofde het leger der Syriërs: waar door zulk een overvloed in de Stad quam, dat eene mate meelbloeme wierde [verkogt] voor eenen sikel, en twee maten gerste voor eenen sikel, naar het woord des HEEREN. Zo wierde de Belofte vervult.*

vs. 17-20.

Maar ook moeste het Oordeel, over den spottenden Hooftman uitgesproken, niet feilen. Dit word omstan-

ftandig verhaalt vers. 17-20. *De Koning nu hadde den Hooftman, op wiens hand hy leunde, over die poorte gestelt; en het volk verrad hem in de poorte, dat hy stierf: gelyk de Man Gods gesproken hadde, die het sprak, als de Koning tot hem afgekomen was, want het was geschied, gelyk de Man Gods gesproken hadde tot den Koning: enz.* Al het welk zo nauwkeurig, met herhalinge van dezelve woorden, in de Vervullinge word aangetekent; om te toonen, hoe stiptelyk de Uitkomst de Goddelyke voorzegging beantwoordde.

Hier mede breekt nu de H. Schryver dit verhaal af: waar uit men vermoeden mag; dat zulk een wonderbare en heilzame verlossing van Samaria gene voordeelige uitwerkingen in dat afvallig volk gewrogt hebbe. Waarlyk, wonderbaar om te hooren! de Koning Joram en Israël worden zo onverdiend en onverwagt verlost: hunne benauwtheid word in ruimte en hun hongersnood in overvloed afgewisselt; zy zien Gods oordeel over een Spotter zo voorbeeldig uitgevoert: en egter verneemt men niet, dat God daar over verheerlykt, de afgodery Kap. 9: 22. en 10: 18-29. en de godsdienst in zyne zuiverheid herstelt word. O neen! zy blyven in hunnen afval volharden; en nog Gods oordeelen, nog zyne weldaaden kunnen hen tot bekeering beweegen: waar door de mate van hunne ongerechtigheid al meer vervult word: tot dat zy, ryp zynde voor Gods oordeelen, door den bezem zyner gerigtsoefeningen worden weggevaagt. *

C c c

Maar

* „ Et hæc turpia quidem & facinorosa merito judicamus: at proh dolor! eadem inter nos frequenter visuntur. Crebro liberamur a gravissimis periculis, frequenter accumulamus magnis beneficiis: quotusquisque vero reperitur, qui solidas gratias Deo agat, qui sint beneficiorum memores, qui redeant in viam & serio corrupta emendent? Certe -- ipsi de nostris rebus monemur; & ceu in tabella quadam, nobis proponuntur spectanda cum summa Dei bonitas, tum admiranda judiciorum Ejus executio. „ *Martyr comment. ad fin. cap. 7.*

BETOGING. Maar of schoon dit afvallig volk den HEERE en zynen Profeet niet in erkentnisse neemt: God egter verheerlykt zynen Naam onder hen en de Syriërs door een zonderlinge proeve van zyne Magt en Goedheid; hen verschonende en reddende, om zynen uitverkorenen wille.

Terwyl Hy teffens zynen Profeet agtbaarheid byzet: 1. Door zulk een nauwkeurige ontdekkinge van Samaria's verlossinge uit de benauwtheid en hongersnood: 't geen boven alle menschelyke gissingen was, en tegen alle waarschyndykheid aanliep: 2. Door zulk een ont-fachgelyk oordeel over een spottenden Hooftman uitgesproken. Welke beide voorzeggingen, stiptelyk vervult zynde, nieuwe verzegelingen van Eliza's Profeetis-ampt opgeeven, en van de waarheid van dien Godsdienst, waar voor Eliza in de bressie stond.

TOEPAS- Dit zy genoeg tot opening van dit stuk: waar in wy
SING. een duidelyk vertoog vinden van Gods wonder-weg; om zyn volk uit de benauwtheid te verlossen, en raad te schaffen, daar alle menschelyke raad uit heeft: waar
Pf. 32: 7. over de heilige mogen juichen: *Gy zyt my een verberging: Gy behoed my voor benauwtheid: Gy omringt my met vrolyke gezangen van bevrydinge. Ja, Gy richt de tafel toe voor myn aangezichte, tegen over myne tegenpartyders.*

Het zoude ons niet aan een reex van voorbeelden uit gewyde en ongewyde Schryveren ontbreken, indien we thans lust hadden om daar in uitteweiden.

Maar de tegenwoordige tyds-omstandigheid verbind my, om wat nader tot ons zelve te komen; en te gedenken aan de merkwaardige verlossingen, aan ons Nederland in 't gemeen, en onze Stad Groningen in het byzonder, in voorige dagen te wege gebracht.

vers. 9. Gewis! wy mogen de taal van de melaatse wel overnemen: „Deze dag is een dag van goede boodschap: zo wy stille zwygen en vertoeven, zo zal ons de on-ge-

gerechtigheid vinden: daarom nu komt, laat ons gaan, en dit den huize des Konings boodschappen.,, O ja! deze dag is een dag van goede boodschap; waar inwe gedagtenis houden van den HEERE, wiens Naam van ouds is Verlosser ten dage der benauwtheid: een eernaam, waar mede de Allerhoogste niet alleen by onze vaderen en hunne kinderen; maar ook door de geheele wereld is roemrugtig geworden.

v. de Velde
Wond. des
Allerh.
p. 247-249.

Zal ik hier de voorgaande benauwtheden van Nederland ophaalen? Wy mogen de taal van den Dichter overnemen uit Psalm. 129: 1-3. *Zy hebben my dikwyls benauwt van der jeugd af, zegge nu Nederlands Israël: zy hebben my dikwyls van myner jeugd af benauwd. - - Ploegers hebben op mynen rugge geploegt: zy hebben hunne vooren lang getogen.* Wie kan zonder ontroeringe herdenken, aan dien grooten hongersnood en vreesfelyke benauwingen van den Spaansen Benhadad, Filip II. op het voetspoor van zynen Vader, Karel V. in Nederland veroorzaakt? toen een ezels kop 80 zilverlingen en een kab duivendrek 5 zilverlingen gelden konde: toen onze Vaders onder een verwoede tirannye moesten zugten, en de belydenis des waren geloofs met de bitterste dood verzegelen: toen *die zoon des moordenaars* op onze hoofden reed, ons in het vuur en water bragt; het hoofd van 's Lands ingezetene verbeurt verklaarde, zig mestte met het vleesch der onnozele, en zig als te bersten zwolg in het bloed der verflagene. Wie kan zonder tranen herdenken aan de benauwtheid van zo vele Steden door beleegeringe, pest en hongersnood, de inwoonders dryvende tot veragtelyk en onnatuurlyk voedsel? waar onder vooral Haarlem en Leiden mogen getelt worden. En wie is bequaam om alle de benauwingen van die Syriërs in orde te verhalen? Ik zal my thans met eene vergenoegen; „welke dermate haftig hert des Prinsen van Oranje, (Willem I.) beangstigde;

Granvel-
le. Bullen
en Aflaten.
Kap. 6: 32.
Pf. 66: 12.

Hoof
Ned. Hist.
p. 452. op 't
jaar 1576.

stigde; dat dit spitsvindig vernuft schier ten einde van raad scheen, en nauwlyks wiste, werwaarts zig heen te keeren. Het dagt hem zo na omgekomen; dat hy voorsloeg; mannen, wyven, kinderen, die de vryheid eeniglyk lief hadden, met al het beste der tilbare have, in scheepen te laden; alle dyken en dammen door, moolens aan brand te steeken, en 't gansche land met water te verwoesten; om, gelyk by verscheidene volken van ouds gepleegt is, ergens een anderen hoek der wereld in te neemen; daar men buiten slaverny van lichchaam en gemoed, zag te leven. In het dobberen op de waage dus eener zee van zorgen, ziet hy (zo te zeggen) den Hemel opengaan, en de hõpe van het heil verschynen, dat de dingen der Bondgenooten uit het voetzand heeft opgebeurt en gezweept met de binten, die hen tot nog toe staande houden.,,

Want dog uit alle deze benauwtheden heeft de HEE-
 Pfalm. 66: RE ons wonderbaar verloft, die enge banden in stuk-
 11, 12. ken gebroken en ons uitgeleid in een overvloeyende ver-
 verschinge.

Zoude ik hier de eerste opkomst van Nederlands Vryheid vermelden, in het bloed van onze Vaderen gemetselt? Ik moest een geschiedenis van omtrent tagtig jaaren doorlopen, een schakel van velerlei wonderen behelzende: * op welker einde de Spaanse Koning ge-

* Onder alle deze denke men slegs aan de verlossing van het benauwde Leiden, d. 3. Oct. 1574. als een zweemfel van Samaria's verlossing vertonende: uitvoerig beschreven van *Hoofst Ned. Hist.* 9de boek p. 383-396. en van ons dus beknopt t'zaam getrokken.

Wie zag des Hemels hulp ooit klaarder voor zyn' oogen,
 Dan gy, o Leiden, door 't vyandelyk geweld,
 Door hongersnood en pest te jammerlyk bekneld?
 Daar 's menichen raad bezwykt, zend God uit 's Hemels boogen
 U

gedrongen wierde om ons voor vrye volkeren te ver- a. 1648.
klaaren.

C c c 3

Of

U hulp uit 't Noordse ruim; bestierd den vloed en wind,
En maakt uw veen en veld tot watterryke plassen,
Om met een vloot op 't land den vyand te verrassen:
Die vlugt, als 't Syris heir, door yd'le schrik verblind.

Men hadde deze verlossing van Samaria mogelyk ruim zo gepast op de gedenkpenningen van dien tyd kunnen stempelen: maar men heeft redenen gehad, om de vlugt der Spanjaarden van Leiden liever by Sanheribs vlugt van Jerusaleem te vergelyken. ziet *Bizot* Medal. Hist. van Holland. p. 23, 24.

Men mag ook by deze gelegenheid gedenken aan dien *Panicus terror* of die ydele schrik, welke de Spanjaards in 't jaar 1624. uit de Veluwe dreef, waar in zy een onverwagten inval hadden gedaan: 't geen ik met de woorden van *Abr. van de Velde* in de Wond. des Allerhoogsten p. 94. 95. beknopt zal voorstellen. „Daar quam in den nacht zulk een schrik onder hen; dat zy de spyze en drank, zelfs zilvere bekers op de tafelen verlatende, zig met groote wanorde op de vlugt begaven, hebbende teffens veel geweer en wapenen uit bangheid weggevoeren, om des te spoediger te kunnen vlugten. Zy liepen, zonder dat iemand hen jaagde, behalven de hand des HEE-REN: dus verre Baudartius. N. Waffenaar hier van spreekende zegt, datze een gansch uur lang te poste liepen, veele wapenen van zig werpende. De oorzaak van deze vreeze zegt de Heer van de Sande geweest te zyn, omdat zeker trompetter by Harlo by gevalle het liedeken blies van Wilhelmus van Nassouwen. Maar de voorgenoemde Baudartius daar van spreekende zegt: zy hebben trommelen en trompetten gehoord, waar over zy dus bange geworden zyn; daar dog geen van ons krygsvolk daar omtrent geweest is; en niemand weet, dat daar iemand woonde of was die een trompet of trommel hadde. „

Meerdere voorbeelden van zulk een ydele schrik, waar mede de vyanden bevangen zyn, kan men vinden by den voorgenoemden nuttigen Schryver *Abr. van de Velde* p. 91-100. 4de druk. En wy dienden niet te vergeeten de al te vreesagtige vlugt van Jakob II. waar door hy aan Engeland en het gansche Protestantendom, onder het bestier des Allerhoogsten, een groot heil heeft te wege gebragt.

Of zoude ik de wonder-gevallen van onzen Staat federt de Munsterse vrede ophaalen, en aanwyzen; hoe Nederland alle de ondernemingen van zyne veelvuldige vyanden is ontworstelt, staande gebleven en tot zulk een ontfachgelyke hoogheid gereezen, dat het van Vrienden geëert en van Vyanden gevreesd wierde? ik zoude verre buiten het bestek van een Kerkrede uitloopen.

Lodewyk XIV. Ik zal liever onze aandagt bepalen tot het jaar 1672: doe de Franse Benhadad, de goede diensten, van Nederland voorheenen aan Vrankryk beweezen, hebbende vergeeten, zyne legers verzamelde en als een geweldige vloed een groot deel van ons Land met zyne heiren overstroomde, dreigende het overige in te slokken. Het is qualyk te begrypen, welk een algemeene verflaghenheid toen in Nederland onder Grote en kleine gevonden wierde, daar de eene Stad voor en de andere na onder de Franse wapenen buigen moest; en in welk een dodelyke benauwtheid het Land geraakte: * ter tyd,

* Om my hier in gene byzonderheden in te laten, die elders overvloedig te vinden zyn, zal ik hier alleen eene proeve van een wonderbare omwendinge van zaken melden; hier in bestaande, dat de Spanjaarden, voorhenen onze bitterste vyanden, toen tot onze bemoediging moesten dienen. Dit verhaalt *Burnet* in de *Geschied. van zynen tyd tom. 2. p. 485, 486. in 8vo.* „ De Staaten waren gebragt tot de uiterste wanhoop. Zy hadden niet alleen vele plaatsen verloren, maar ook hunne bezettingen in de zelve.-- Alle deze tegenspoeden quamen zo kort op elkanderen, dat hen geen verstand overig bleef. En om hunnen ondergang te voltoojen, liep 'er een argwaan door geheel Holland, dat zy door hen die aan het roer zaten verraaden waren, en dat de Wit voorgenomen hadde, liever alles te laten verloren gaan; dan dat het geslagt van Oranje weder tot zynen luister en waardigheid zoude geraken.-- Hier over klaagde de Gemeente luidkeels, en de Staaten waren zo in het nauwe gebragt, dat hen de moed ten enemaal ontzong. Wanneer zy vergaderd waren, zagen zy elkanderen aan, als ver-
stomde,

tyd, de HEERE, Wiens naam van ouds is Krygsman, de hope van verloffinge, zonderling van onzen afgelegenen hoek, in het Noorderdeel van ons Nederlands Kanaän, deed opdagen. En het byzonder belang, dat wy daar by hebben, vereifcht; datwe dit een weinig ophelderen.

Ex. 15: 3.

Te weeten, de Koning van Vrankryk hadde, benevens andere Mogendheden, den Keurvorft van Keulen en den Biffchop van Munfter in zyne belangens weeten intewikkelen: welke, na een voorfpoedigen togt in Over-yffel, Koelvorden hebbende ingenomen, hun zeeghaftig heir ook voor onze Stad nedersloegen, en na enig gepleegd geweld die opeifchten; breed opgeevende van hunne wagenen en ruiteren, van de kragt hunner wapenen, de fcherpte van hun zwaard en de aannaderende Koninklyke Scheeps-armade: durvende gansch vermetel 'er by voegen; dat het eenig middel ter behoudenif ware, ons aan hunne magt over te geven, om een geheelen ondergang voor te komen. Welke vleefchelyke hoogmoed zedig van onze Regenten wierde nedergezet: dat zy, vertrouwende op de hulpe van den Almagtigen God, de gerechtigheid van hunne zake en de getrouwheid van hunne Bondgenooten, gezind waren hunne Stad tot het uiterfte te verdedigen. Door welk een edelmoedige ftantvafdigheid de vyand geterget al zyn vuur en moortgeweer aanvoerde,

ftomde, fomtyds alle met traanen in de oogen. Op zekeren tyd quam de Spaanfe Gezant en verzogt gehoor. Wanneer hy binnen gelaten was, zeide hy tot hen: dat hy uit genegenheid en onderling belang gekomen was, om hen over hun gedrag te befchuldigen: dat zy 'er treurig uitzagen:-- dat zy by alle gelegenheden zig vertoonden als lieden, die aan de behoudeniffe van hun Vaderland wanhoopten: dat hierom de Gemeente al den moed liet zinken. Dat hy hen derhalven raadde een ander gelaat aan te nemen en goede tydingen te verfpreden.-- Zy oordeelden dien raad goed, en volgden dien.,.

de, om de Stad te benauwen en tot de overgave te dwingen. Dog t'eenemaal vrugteloos: dewyl Zy, die by ons waren meerder waren dan die by hen waren: waar door de vyand gedrongen wierde, na een beleg van omtrent vyf weeken, de Stad schandelyk te verlaten, nadat hy alle zyne kragten met byna de helfte van zyn leger te vergeefs verspild hadde. *

Verwagt niet, datwe alle de byzonderheden van deze befaamde belegeringe by maniere van dag-verhaal zullen nagaan: daar omtrent kan men uit de gedenkschriften van dien tyd en de byzondere beschryvinge daar van uitgekomen te regt geraken: het zal ons genoeg zyn tot ons oogwit aan te merken; dat dit Beleg van Groningen met des zelfs Uitkomst in velerlei opzichten zeer merkwaardig was. In 't gemeen, wegens de benauwtheid van die dagen, voorhenen gemeld, waar in Nederlands lenden waren flap geworden en het 'er van rontom duister uitzag. In het byzonder: *ten dele* wegens de eensgezindheid en dapperheid van Regenten, Burgerye en Krygslieden; waar toe de zoonen der Profeten en de jeugd aan de Wetenschappen toegewyd zig mede rustig gebruiken lieten: *ten dele* wegens het wakker beleid van het Krygshoofd Rabenhaupt, waar op de Staat veiliger leunde, dan Joram op zynen Hopman; wiens gedagtenis, zo wel als van de

Burnet
gesch. tom.
2. p. 476-

* Zeer levendig word het vertrek van den Bisschop uitgebeeld door *Rotgans* in 't leven van Willem III. p. 78.

In zulk een staat verliet de Bisschop eer de vesten
Van Groningen, en gaf zyn stormgevaart ten besten:
Daar by, door tegenstant bedrogen in zyn hoop,
De Stad begaf en van d'omringde muuren sloop.
Zo druipt een winterwolf langs 't veld met hangende ooren,
En ingekrompen staart; wanneer de leeuw, vol toren,
Met maanen op den rug gereezen, moedig uit
Zyn hol en schuilplaats barst en red den veegen buit.

de verlatinge der Stad, te regt op gedenkpenningen Bizot
vereeuwigt is: *ten dele* wegens den overvloed van leef- p. 266-270.
togt binnen de belegerde Stad, die onder het beleg twee
fchepen met eetwaren elders henen zond; hier in vlak
het tegengeftelde van het uitgehongerde Samaria vertoo-
nende: *ten dele* wegens het klein verlies der ingezetene,
bedragende in alles omtrent 80 menschen: zo duur Kap. 6: 25.
quam ons dat Biffchoppelyk hoeft te staan: *ten dele* we-
gens de zeldzame bewaring, welke vele in zulk een
menigte van moordgeweer en dodelyke gevaaren ond-
ervonden; waar van de gedenk-fchriften wonderbare
voorbeelden hebben aangetekend: *ten dele* en vooral we-
gens de heilzame ontkoming van Nederland, op de ver-
latinge van Groningen gevolgd.

In al het welke Gods Hand merkwaardig doorfraalde;
Die kort daar aan den moed van onze Krygslieden
zodanig ontfonkte; dat zy door een wel belegden en
gelukkig uitgevoerden aanslag den sleutel van Gronin-
gen, Koevorden, overrompelden en stormenderhand
veroverden; tot een geweldige beroering van den
vyand,* en verwondering van den overwinnaar zel-
ven; welke, tot bedaartheit komende, Gods hand hier
in duidelyk erkende en Hem daar van de eere gaf. Een
regtschapene dapperheid met godsvrugt gepaart!

Welke en diergelyke gevolgen, elders voorgevallen,
van die heilzame vrugt geweest zyn, dat de Vyanden
byna zo schielyk Nederland verlieten, als de Syriërs
Samaria; als ofze door het geluid van een grote heir-
kracht verdreeven waren, als rook voor den wind: waar
door ons Land weder tot zynen vorigen bloej en agt-
baar-

D d d

* Het is bekend, hoe de Biffchop, de tyding van Koevordens
overrompeling ontfangende, in verbaastheid uitriep: *Is myn
klein Kandia verloren!* ziet *Valkenier* p. 852. Sommige Schry-
vers hebben *Kandia* in *Troja* veranderd: dog dit is een vergis-
sing, schoon van weinig aanbelang.

baarheid hersteld, en na nieuwe aanstooten en stormen tot ruste en overvloed gebracht is; die de HEERE ons lang is zyne gunste genieten late, onder het oefenen van onzen kostelyken godsdienst!

Deze zyn de weldaaden en verlossingen des HEE-REN, waar vanwe zonderling op dezen gedenkdag de heuchelyke nagedagtenis vieren, en waar op wy mogen zingen met de Kerke: *'t en ware de HEERE, Die by ons geweest is, zegge nu Israël: 't en ware de HEERE, Die by ons geweest is, als de menschen tegen ons opstonden: Doe zonden zy ons levendig verslonden hebben, als hun toorn tegen ons ontstak. Doe zonden ons de wateren overlopen hebben: een stroom zoude over onze ziele gegaan hebben. Doe zonden de stoute wateren over onze ziele gegaan zyn. De HEERE zy geloofst, Die ons in hunne tanden niet heeft overgegeven tot eenen roof. Onze ziele is ontkomen als een vogel, uit den strik des vogelvangens, de strik is gebroken, en wy zyn ontkomen. Onze hulpe is in den name des HEE-REN, Die hemel en aarde gemaakt heeft.*

Wie mogte nu niet regtmatig verwagten, dat Nederlands Israël, zo wonderbaar door den HEERE verlost, als het schild hunner hulpe en het zwaard hunner hoogheid, des wegen dien Heiland in ootmoedigheid des herten ware dankbaarheid toegebracht, de afgoderyen en beelden uitgeroeit en den godsdienst in zyne zuiverheid zoude hebben herstelt?

Dan ach! leezenwe niets van allen dezen na Samaria's verlossing: wy vinden ook niet vele ruimte om Nederlands dankbaarheid te verheffen: en het zoude ons niet aan uitgebreide stoffe van klagte ontbreken; indien het nu ons oogwit medebragt daar in uit te weiden. Met een woord:

1. Wat leeft 'er een hoop agteloze menschen in ons Land! die zig niet eens bekommeren; om de wonderwegen van God met Nederland ingeslagen met aandagt
en

Pf. 124.

ziet ook
Psalm.
66: 8-12.
en elders.

Deut. 33:
29,

en eerbiedigheid na te speuren; schoonze zo menigmaal en ernstig daar toe opgewekt worden. *

2. Waar zynze onder ons, die in allen dezen met indruk des HEEREN hand erkennen? Daar de grote menigte doorgaans in de werktuigen van onze verlossinge hangen blyft; en niet opklimt tot den HEERE, den oorsprong van alle wysheid, eensgezindheid en kloekmoedigheid; aan Wien het alleen stond die loffelyke hoedanigheden aan onze Beschermers in te boezemen. Zo offert men aan zyn garen en rookt aan zyn net: zo ryft de hoogmoed heimelyk in 't herte, als of onze eigen arm ons heil beschikt hadde. Hab. 1: 16.

3. Wat hertelyke dankbaarheid en vrolyk gejuich word hier over den HEERE in den geeste opgedragen? Daar een aardse en vleeschelyke vreugde in velerlei ydelheden doorgaans de kinderen dezer wereld bezielt; gewoon de dagen, tot Gods verheerlyking verordend, in wulpsheid, dertelheid en een ydel getier van liederen door te brengen.

4. Welke afgoden en beelden worden 'er uitgerooid? Daar elk zynen afgod heeft op zyne eigene hand en zyne beelden kuft: buik en keel, goud en zilver; begerlykheid des vleesches, begerlykheid der oogen en grootsheid des levens, hoe kykenze aan alle kanten uit! Boddaert.
derde deel.
p. 1--
en p. 61--

5. Waar zynze, die de Melaatsheid en grouwelykste besmettingen buiten hunne huizen en poorten sluiten?

D d d 2

Ge-

* Om nu van gene oudere Schryveren te gewagen; men zie den vermaarden Hoogleeraar *Driessen* in de toegifte op den nieuwen mensch: en den Heer *Boddaert* in de ernstige opwekkinge aan alle Christelyke Nederlanders tot het leezen der Vaderlandse Geschiedenissen. derde deel der Stichtel. Gedicht. p. 49 en volg. Wy hebben hier toe ook een aanleiding zoeken te geven in ons Gedicht: Nederlands en Groningens Vryheid door Gods Hand gegrondvelt, opgebouwt en gehandhaaft. a. 1730. daarwe meer andere Schryvers hebben aangehaalt, en daar uit een beknopt vertoog van Gods wonderwegen opgegeeven.

Matt. 23: 23-28. Geschied het al uiterlyk, het buitenste word slegs gereinigt, en het hert blyft vol roof, doodsbeenderen en onreinheid.

6. En och of! 'er gene lasteraars en spotters in ons Land gevonden wierden, die met de woorden der Profeeten, de dierbaarste beloften van Verlossinge en de grootste verborgenheden des Evangeli godslanderlyk den spot dryven!

Alle deze hebbenwe dit woord aan te kondigen, dat schoon gy u nu vleeschelyk verlustigt in het verquisten van Gods goederen, gy egter eens aan alles gebrek zult hebben: dan zult gy het goede van Gods uitverkorene van verre aanschouwen, maar daar van niet eeten: want de Heere HEERE spreekt alzo: *Ziet, myne knechten zullen eeten, dog gy zult hongeren: ziet, myne knechten zullen drinken, dog gy zult dorsten: ziet, myne knechten zullen blyde zyn, maar gy zult beschaamt zyn: ziet myne knechten zullen juichen van goeder herten; maar gy zult schreeuwen van weedom des herten, en van verbreekinge des geests zult gy huilen.* Heeft God de natuurlyke takken niet gespaard; ziet toe, of Hy u zal spaaren, die den rykdom van zyne goedertierenheid, langmoedigheid en verdraagzaamheid veragt, en naar uwe hardigheid en onbekeerlyk herte u zelve toorn vergadert als een schat, in den dag des toorns en der openbaringe van Gods regtvaardig oordeel: dan zultge, met dien ongelovigen Hooftman, vertreeden worden als slyk der straaten.

Tenzyge nu nog ontwaaket uit de strikken des duivels, ootmoedig agtgevet op het woord des HEEREN, en een proeve nemet; of Hy u niet zal opdoen de vensteren des hemels, wanneer gy als verlorene zoonen met een innige boetvaardigheid en hertelyke belydenisse tot Hem nadert; om in zynen Zone gezegend te worden met dien voorraad, welke in Hem is opgelegd en door zynen Geest word uitgedeelt.

Daar

Daar dan de grootste hoop van Nederlands inwoonders, niet tegenstaande Gods oordeelen en verlossingen, kastydingen en zegeningen, in den afval volhard: Zo hebbenwe ons inzonderheid te keeren tot het geestelyk huis van Israëls Koning: u meene ik, gy getrouwe in den Lande, die over des zelfs grouwelen en uwe eigene zonden zucht, in allerlei veranderingen den waren Eliza onafscheidelyk aankleeft, en behalven de algemeene verlossingen ook zo vele byzondere genoten hebt uit de hand van uwe geestelyke vyanden; zodatge moogt uitroepen: *in benauwtheid hebt Gy my ruimte gemaakt: myne ziele van de dood gered, en by het leven behouden in den honger.*

Pfalm. 4: 2.
en 33: 19.

O! dat gy op dezen dag van goede boodschap niet stille zwyget, maar uwe ziele dus opwekket: *Loof den HEERE myne ziele en al wat binnen in my is, zynen heiligen Naam. Loof den HEERE myne ziele, en vergeet gene van zyne weldaaden: enz. Niet ons, o HEERE, niet ons; maar uwen Name geef eere: welken Gy niet alleen aan ons in 't byzonder; maar ook in 't gemeen aan Nederland, mitsgaders deze Provincie en Stad zo doorlugtig hebt geopenbaard.*

Pf. 103.

Pf. 115: 1.

Vermeldet die Goddelyke *Goedertierenheid*, Die Nederland uit zo vele volken der aarde heeft uitgekozen, *Deut. 7: 7, 8.* om ook daar zynen troon en heiligdom te vestigen: die gadeloze *Langmoedigheid*, Die ons zo lang in onze zonden verdragen heeft en gedurig tot bekeering leid: die onnagaanbare *Wysheid*, Die zulke wonderbare wegen met Nederland heeft ingeslagen en dikmaal het licht uit de duisternisse wiste voort te brengen: die onwederstaanbare *Almagt*, Die alle hinderpalen doorbrak en verlossingen wrogte langs gewone en buitengewone wegen van zyne Voorzienigheid, tredende zelve op de hoogten der zee, en vloed en ebbe dienstbaar makende aan het heil van ons Land in een dodelyk ge-

Jef. 42: 16.

398 ELIZA VOORZEGT SAMARIA'S VERLOSSING.

vaar: * die Vaderlyke *Regtvaardigheid*, Die ons Land zo menigmaal tot zyn beste met de tugtroede sloeg; en zynen Naam door plagen heiligde: die stantvastige *Getrouwheid*, Welke niet tegenstaande, alle onze trouwloosheden aanhield in wel te doen. Ja roemt alle zyne Deugden, welke Hy op de eene of andere wyze aan Nederland in 't gemeen en aan u in het byzonder verheerlykt heeft; looft die met hert, mond en wandél.

Genietge nu nog een vrye en ruime aanbieding van Gods zegeningen, lichchamelyke en geestelyke: leert daar van een goed gebruik te maken, niet alleen in een oot-

* Dit wonderstuk van Gods Voorzienigheid moet nauwkeurig in den zin der gedagten onzes herten bewaart worden. Ik zal het melden met de woorden van *G. Brandt* in 't leven van den L. Admiraal de Ruiters. p. 697 „Dat de Engelschen toen in den zin hadden omtrent Texel te landen word vast geloofd; en daar by verhaalt, dat hun toeleg op een wonderbare wyze belet wierde; want ten dage daar toe beraamd op den vloed wagtende, om met klein vaartuig naar 't land te zeilen, bleef de ebbe, tegen hare natuurlyke orde wel twaalf uren duren, tot groote verwondering der Tefelsche zeeluiden, die daar van spraken, als iet wonders, dat bovennatuurlyk was. Ook hadde toen elk den mond daar van vol, als van een bewys der Goddelyke hulpe, en veele Predikanten maakten daar van gewag in de bedestonden-- God opentlyk dankende voor zyne genadige bescherminge, want door die langduurigheid der ebbe verliep de tyd en gelegenheid, en de vyanden moesten hun voornemen staken. Ook volgde op die onnatuurlyke ebbe een zware storm. enz. „ *Burnet* in zyne gesch. tom. 2. p. 516, 517. noemt dit een buitengewoon geval, 't geen hy van verscheidene ooggetuigen gehoord hadde en waar aan niemand in den Haage enige twyffel sloeg: ja dat zy voor een wonderwerk rekenden, tot hunne behoudenis geschied. Om gene andere Schryvers aan te haalen, men zie nog den Heer *Driessen* in de voorheen gemelde Toegifte. p. 764, 765.

Zo breekt God 's vyands band, gelyk een spinne-web,
Op land en zee, verzwakt de sterke en sterkt den zwakken.
Hy schorst den vloed en doet de zee twaalf uren zakken.
De Heer van zon en maan heerscht over vloed en ebb'.

ootmoedig dankbaar genot van zyne uitwendige weldaaden; maar ook om dagelyks in den geeste te leven by die geestelyke *meelbloeme* van Jesus volmaakte gehoorzaamheid, door een ruime toeëigeninge van zyne hemelsche zegeningen, welke Hy als uit vensteren van een geopenden hemel op u laat nederdalen; om door het gelove te smaaken en te proeven dat de HEERE goed is, en meer tot zynen dienst te worden bequaamt: als weetende, dat gy hier toe verloft zyt uit de hand van alle uwe vyanden, opdat gy Hem zoudet dienen zonder vreeze, in heiligheid en gerechtigheid voor Hem alle dagen uwes levens.

Luk. 1:
71-75.

Wat zytge dan doorgaans zo dorre en mager, als dode in vettigheden, gy geestelyk Israël? de HEERE roept ook u toe: *Beproeft My nu daar in, of Ik u niet opdoen zal de vensteren des hemels, en u zegen afgieten; zodat 'er gene schuuren genoeg zullen zyn.* Neemt 'er de proeve van door het leven des geloofs en der gehoorzaamheid, in een ootmoedigen wandel met uwen God; Hy zyne liefhebbers niet zal doen beërven dat bestendig is, en alle hunne schatkamers vervullen. Gy behoeft 'er geen sikkel voor te geven; alles word u aangeboden om niet, zonder prys en geld.

Jes. 59: 10.
Mal. 3: 10.
Mich. 6: 8.
Spr. 8: 21.

Doed niet alleen voorraad op tegen dagen van benauwtheid, die volgen mogten; maar gedenkt ook ten goede aan uwe bedrukte broederen, en zyt mededeelzaam van des HEEREN zegeningen, tot verquikking van andere, binnen en buiten 's Lands, die in hongersnood of in benauwtheid zyn. Want *welgelukzalig is hy, die zig verstandig draagd tegen een elendigen: de HEERE zal hem bevryden ten dage des quaads: de HEERE zal hem bewaren, en zal hem by het leven behouden -- en geeft hem ook niet over in zynere vyanden begeerte.* *

Jes. 55: 1.

Pfalm. 41:
2, 3.

Laat

* Onder de goede dingen, die nog in ons Nederland gevonden worden, behoord buiten twyffel de Barmhertigheid en Liefda-

Laat dit gedyen tot uwe Troost. Die God, welke Samaria zo wonderbaar verloft heeft, en zyne verlossingen aan ons Nederland en onze Stad heeft groot gemaakt, leeft tot in eeuwigheid, en zal op zynen tyd en wyze altoos de verlossingen van zyn Israël gebieden. Zo dat een ieder gelovige Nederlander deze taal van Paulus mag overnemen; waar mede wy fluiten: *Wy hadden al zelve in ons zelve het vonnis des doods; opdat wy niet op ons zelve vertrouwen zouden, maar op God, Die de doode verwekt. Die ons uit zo grooten dood verloft heeft, en [nog] verloft: op Welken wy hoopen, dat Hy [ons] ook nog verlossen zal. Amen.*

2 Kor. 1:
9, 10.

E L I -

dadigheid omtrent elendige en arme buiten en binnen 's lands. In dezen opzigt is ons Land als een volle winkel, die den eenen voorraad na den anderen uitgeeft. Hoe vele noodlydende en verdrukte Broeders in andere landen jaarlyks door de liefdegaven van Nederland verquikt worden, kan uit de lyst en hunne dank-schriften blyken. Nog nauwkeuriger is de zorg over de bestiering der armen en het opzigt over de Godshuizen binnen 's Lands. de Heer Bisschop *Burnet* ontziet zig niet te zeggen, in de Narede van zyne geschiedenisse: tom. 8 p. 183. „Holland is het volmaakte model, om de liefdadigheden in goede orde te brengen.„ Ondertussen mag men het wel in opmerkinge nemen, 't geen de gemelde Heer *Burnet* tot lof van *Zurich* aantekent. „De deugd van dezen Canton is merkelyk gebleeken in hare vaste aankleevinge aan de oude Capitulationen -- want daar in de andere *het Geld* den hoogsten invloed heeft, heeft dat hier nooit de overhand gehad. De oude inkomsten van de Kerke hebben zy in 't gemeen meer tot godvrugtige gebruiken overgebracht, dan ergens myns wetens geschied is. Zy hebben veele *Gasthuizen*, die wel onderhouden worden: in een derzelve wierden, gelyk men my zeide, 650 arme onderhouden. Maar gelyk zy alle de daden van liefde betonen, zo veragten zy de ydele pragt van gebouwen, die doorgaans elders zo zeer gezocht word. Een van de Regeeringe zeide my met beweeginge en naadruk; dat zy *het oordeelden genoeg te zyn, hunne armen te onderhouden als armen, en meenden het niet te passen, dat men dezelve logeerde als Prinssen.*„

Reize door
Zwitserl.
1ste brief
p. 78, 79.
in 8vo.